

Nieuwsbrief European Invertebrate Survey - Nederland, 17: 33-35.

Opmerkingen over nomenclatuur en determinatie van Chironomidae

Henk Moller Pillot

In het onderstaande worden enkele aanvullingen gegeven op de determinatietabellen voor larven van Nederlandse Chironomidae (Moller Pillot 1984a; 1984b).

Tanypodinae

Tanypus. Imagines van *T. kraatzi* en *T. punctipennis* zijn tot op heden door iedereen onjuist onderscheiden. Fittkau zal het enige goede verschilkenmerk (vleugeladering) binnenkort publiceren. De larvale determinatiekenmerken, zoals in Nederland gebruikt, zijn korrekt. Als *T. punctipennis* gede-termineerde imagines kunnen ten dele tot *T. kraatzi* behoren. In de exuviae-tabel van Langton (1984) komt *Tanypus* Pe 1 overeen met *T. punctipennis*, *Tanypus* Pe 2 met *T. kraatzi* (en waarschijnlijk grotendeels met *T. vilipennis*).

Conchapelopia. De larven van dit genus zijn volgens Fittkau & Roback (1983) aan de palpus maxillaris te onderscheiden van verwante genera.

Ablabesmyia. Volgens Fittkau & Roback (1983: fig. 5.1) zouden de palpi maxillares van *A. monilis* en *A. longistyla* anders moeten zijn dan door mij getekend (vrijwel andersom). Fittkau zelf is hiervan echter niet overtuigd; hij vermoedt, dat tenminste een vierde soort in het spel is. Ook determinaties van poppen leveren nogal eens problemen op. Voorlopig is het verstandig, de bestaande tabellen te blijven gebruiken en rekening te houden met tegen-

stellingen tussen determinaties van larven, poppen en imagines. De verschillen in kopgrootte tussen larven van *A. phatta* en *A. monilis* blijken ook in Finland uitstekend op te gaan (mond. meded. E. Koskenniemi).

Chironomini

Microtendipes. Hier ligt een nog onopgelost probleem. De door mij als *pedellus* beschreven larve behoort vermoedelijk tot een (onbeschreven?) soort, die als imago moeilijk van *pedellus* te onderscheiden is. De echte *M. pedellus* behoort als larve tot het *chloris* aggregaat. Voorlopig is nog geen wijziging in de aanduiding mogelijk. *Omisus*. De larve van *Omisus ?caledonicus* is door A. Klink subfossiel in Nederland vastgesteld. In vennen of veengebieden is het voorkomen ook nu nog mogelijk. Het labium lijkt enigszins op dat van *Microtendipes*, maar de verschillen vallen bij 400 x vergroting onmiddellijk op. Zie hiervoor Pinder & Reiss (1983) of Tshernovskij (1949) onder *Microtendipes ?rezvoi*.

Endochironomus spec. Ubbergen is blijkens poppenmateriaal van G. van der Velde de soort *E. lepidus*. *Einfeldia/Fleuria*. Het genus *Einfeldia* moet geheel gerevideerd worden. Vermoedelijk behoren *Fleuria* en *Einfeldia* gr. *insolata* tot één genus (onder een nieuwe naam). Inmiddels is gebleken, dat larven van *Fleuria lacustris* ook

vaak op het hele vlak van de epipharynxkam kleine tandjes hebben. Zie ook de nieuwe tabel van Nocentini (1985).

Einfeldia longipes behoort volgens Webb & Scholl (in druk) tot *Chironomus*. De larve heeft ook vier tubuli. Zie de opmerking in Moller Pillot (1984a: 223).

Einfeldia carbonaria behoort als larve volgens Shilova (1980) tot de groep *insolata*, volgens Pinder & Reiss (1983) tot dezelfde groep als *E. longipes* (dus tot genus *Chironomus*?).

Chironomus. De naam *C. aprilius* in plaats van *halophilus* is nu algemeen aanvaard. Ook Kru-
seman (1933) gebruikt deze naam korrekt en be-
doelt dus niet *C. salinarius* (die hij als syno-
niem vermeldt!).

Er is een nieuwe tabel voor de larven van het genus *Chironomus* verschenen (Webb & Scholl 1985). Ik heb hiermee nog geen ervaring opgedaan. De meeste Nederlandse soorten staan er in. Jammer genoeg ontbreken *C. (Camptochironomus) tentans*, *C. (Camptochironomus) pallidivittatus*, *C. longipes* (voorheen *Einfeldia*) en *C. anthracinus*.

Cryptocladopelma. Momenteel wordt algemeen aan-
vaard, dat dit genus *Cladopelma* moet heten.

Paracladopelma. Door een fout van Harnisch (1923), die door Lenz (1959) en mij is overgeno-
men, is de larve van *P. nigrifolia* als *P. campto-
labis* agg. beschreven, zoals Goddeeris (1983)
heeft vastgesteld. Dit verklaart ook, dat ik bij
kweek uit een zgn. *camptolabis*-larve een *nigri-
tula*-imago kreeg (Moller Pillot 1984a: 250).

Ernstiger is het feit, dat de echte *camptolabis*-
larve binnen mijn "laminata-aggregaat" valt en
waarschijnlijk vrijwel alle Nederlandse vondsten
van dit aggregaat tot *P. camptolabis* behoren.
Het lijkt verstandig de naam "*camptolabis* agg."
niet meer te gebruiken en te vervangen door *P.
nigrifolia*. De naam "*laminata* agg." kan nog wel
gebruikt worden. Goddeeris en ik zullen hierover
een artikel schrijven.

Tanytarsini

Paratanytarsus. Afwijkingen van het aantal tan-
den van de epipharynxkam komen zo nu en dan voor
(in plaats van drie soms vier, zelden twee tanden).
Voor het onderscheiden van *P. austriacus* moet
daarom ook gekeken worden naar de andere door
Klink (1983) vermelde kenmerken.

P. confusus heeft vaak een iets langere l_2 dan

door Klink (1983) wordt aangegeven. De soort
komt in Nederland ook in stilstaand water voor.
In twijfelgevallen kan men *P. inopertus* en *P.
confusus* samennemen als *P. confusus* agg.
Door kweek is komen vast te staan, dat tenminste
uit een deel van de larven van *P. spec 1* Klink
parthenogenetische vrouwelijke poppen komen van
P. cf boiemicus.

Orthoclaadiinae

Metriocnemus. Veel gebruikers van mijn tabel
blijken de larve van *M. tristellus* te determi-
neren als *M. hygroetricus* agg., hoewel er geen
of geen duidelijke dorso-anale spoor is en de
larve slechts lichtpaars gekleurd is (niet zebra-
achtig geringd). Een goed verschillenmerk is,
dat de borsteldrager bij *hygroetricus* opvallend
hoger dan breed is (zie Moller Pillot 1984b:
fig. VI.27.h2) en bij *tristellus* niet hoger dan
breed, zonder duidelijke dorso-anale spoor, maar
wel met een bruine chitineverdikking aan de ge-
hele achterzijde. De tabel leidt dan tot *M. spec.*
Heeft de larve dan een paarsachtig abdomen, een
bruine kop en een vrij korte antenne (eerste lid
tweemaal zo lang als breed), dan kan men deze
aanduiden als *M. cf tristellus*.

Psectrocladius. Hier is weer een hinderlijke
naamsverandering opgetreden:

Pinder 1978	<i>limbatellus</i>	<i>limbatellus</i>
Langton 1980	<i>limbatellus</i>	<i>edwardsi</i>
Cranston 1982	<i>limbatellus</i>	<i>edwardsi</i>
Langton 1984	nom. nov.	<i>limbatellus</i>
juiste naam	<i>oxyura</i> Langton	<i>limbatellus</i>
		(Holmgren)

Imagines van gr. *limbatellus* kunnen niet met
Pinder worden gedetermineerd. De larventabel
hoeft niet te worden gewijzigd.

Literatuur

- Cranston, P.S., 1982. A key to the larvae of the
British Orthoclaadiinae (Chironomidae). -- Sci.
Publ. Freshw. Biol. Ass., 45: 1-152.
Fittkau, E.J. & S.S. Roback, 1983. The larvae of
Tanypodinae (Diptera: Chironomidae) of the
Holarctic region - keys and diagnoses. --
Ent. scand. Suppl., 19: 33-110.
Goddeeris, B., 1983. Het soortspecifieke patroon
in de jaarcyclus van de Chironomidae (Diptera)
in twee visvijvers te Mirwart (Ardennen). I:
Tekst, II: Figuren, Platen en Tabellen. --
Thesis, Leuven, 177 p., bijlagen.

- Harnisch, O., 1923. Metamorphose und System der Gattung *Cryptochironomus* K. s.l. -- Zool. Jb. Abt. Syst., 47: 271-308.
- Klink, A., 1983. Key to the Dutch larvae of *Paratanytarsus* Thienemann & Bause with a note on the ecology and phylogenetic relations. -- Medeklinker, 3: 1-36.
- Kruseman, G., 1933. *Tendipedidae Neerlandicae*. I: Genus *Tendipes* cum generibus finitimis. -- Tijdschr. Ent., 76: 119-216.
- Langton, P.H., 1980. The genus *Psectrocladius* Kieffer (Diptera: Chironomidae) in Britain. -- Entomologist's Gaz., 31: 75-88.
- Langton, P.H., 1984. A key to pupal exuviae of British Chironomidae. -- March, Cambridgeshire, 324 p.
- Lenz, F., 1959. Zur Metamorphose und Ökologie der *Tendipeden*-Gattung *Paracladopelma*. -- Arch. Hydrobiol., 55: 429-449.
- Moller Pillot, H.K.M., 1984a. De larven der Nederlandse Chironomidae (Diptera) (Inleiding, Tanypodinae & Chironomini). -- Nederlandse Faunistische Mededelingen, 1A: 1-277, derde druk.
- Moller Pillot, H.K.M., 1984b. De larven der Nederlandse Chironomidae (Diptera) (Orthocladiinae sensu lato). -- Nederlandse Faunistische Mededelingen, 1B: i-vi, 1-175.
- Nocentini, A., 1985. Chironomidi, 4 (Diptera: Chironomidae: Chironominae, larve). -- Guide per il Riconoscimento delle specie animali delle acque interne Italiane, 29: 1-186.
- Pinder, L.C.V., 1978. A key to adult males of British Chironomidae. -- Scient. Publs Freshwat. Biol. Ass., 37: 1-169.
- Pinder, L.C.V. & F. Reiss, 1983. The larvae of Chironominae (Diptera: Chironomidae) of the Holarctic region - Keys and diagnoses. -- Ent. scand. Suppl., 19: 293-435.
- Shilova, A.I., 1980. K sistematike roda *Einfeldia* Kieff. (Diptera: Chironomidae). (in Russisch) -- Trudy Inst. Biol. vnutr. Vod., 41 (44): 162-191.
- Tshernovskij, A.A., 1949. Identification of the larvae of the midge family *Tendipedidae* (in Russisch). -- Opred. Faune SSSR, 31: 1-186.
- Webb, C.J. & A. Scholl, in voorbereiding. Comparative morphology of the larval ventromental plates of European species of *Einfeldia* Kieffer and *Chironomus* Meigen (subgenera *Lobichironomus* and *Camptochironomus*).
- Webb, C.J. & A. Scholl, 1985. Identification of larvae of European species of *Chironomus* Meigen (Diptera: Chironomidae) by morphological characters. -- Syst. Ent., 10: 353-372.

Leyparkweg 37, 5022 AA Tilburg

Publicaties

Medelingen EIS-Nederland

Eerdere overzichten van publikaties in deze reeks verschenen in de volgende Nieuwsbrieven: 5 (p. 3), 6 (p. 3), 7 (p. 9), 8 (p. 14), 9 (p. 16), 11 (p. 11) en 13 (p. 23). Aangezien de ervaring heeft geleerd dat sommige artikelen, waaraan een nummer is toegekend nooit, of veel later verschijnen is er een nieuwe procedure voor het toekennen van nummers in de reeks "Mededelingen EIS-Nederland": Indien u een artikel aan het schrijven bent met verspreidingskaartjes, of andere aan het EIS gerelateerde zaken, kunt u bij het centraal bureau een nummer aanvragen. Hiertoe zendt u ons het manuscript in de definitieve vorm, kort voordat u het aan een tijdschrift gaat aanbieden. Wij zenden u het manuscript retour, voorzien van een nummer, indien wij het geschikt achten voor de reeks. Aan het eind van de titel van het artikel dient verwezen te worden naar de voetnoot: "Mededeling EIS-Nederland, nr. 00". Het centraal bureau ontvangt graag 10 overdrukken, waarvoor wij de kosten vergoeden.

20. Cuppen, J.G.M. & H.P.J.J. Cuppen, 1983. *Distribution and ecology of Agabus striolatus* (Gyllenhal) in The Netherlands (Coleoptera: Dytiscidae). -- Entomologische Berichten, Amsterdam, 43:105-108, 1 fig., 1 tab.

Het artikel omvat een overzicht van vindplaatsen en een kaartje van deze zeldzame waterkever. Tevens wordt gedetailleerde informatie over de oecologie gegeven: het dier is vooral in winter en voorjaar actief, en leeft in droogvallende wateren.

22. Brink, F.W.B. van den, 1984. *Verspreiding en biologie van de echte zoetwaterganaal*. -- Natura, 81: 68-72, 5 figs, 1 tabel.

In Nederland leven slechts twee garnalen in het zoete water. Dit artikel gaat in op levenswijze en verspreiding in Nederland van *Atyaephyra desmaresti*. Per vergissing is het nummer in deze reeks niet in het artikel vermeld.

25. Tol, J. van, 1985. *Notes on species of the genus Brachyptera Newport (Plecoptera) from The Netherlands and Switzerland*. -- Zoologische Mededelingen, Leiden, 59: 381-390, 12 figs.

Uit een bewerking van het Nederlandse *Brachyptera* materiaal, blijkt dat *B. braueri* en *B. risi* inlandse soorten zijn, terwijl het voorkomen van *B. trifasciata* niet kon worden aangetoond. Beide soorten, levend in grote rivieren, zijn overigens in Nederland uitgestorven.

27. Kuiper, J.G.J., 1986. *Pisidium pulchellum*, een uitstervende soort? -- Correspondentieblad van de Nederlandse Malacologische Vereniging, 230: 156-160, 2 figs.

Dit artikel geeft een goed voorbeeld van het soort vergissingen dat mogelijk is als men niet kritisch determineert, en type materiaal negeert. Genoemde soort is in diverse landen